

پدیدارشناسی

اشتفان کاو فرہ آنتونی چمر

ناصر مؤمنی

کانت
هوسرل
هابسبرگ
مروپوونتتی
سارتر
گیبسون
دریفوس

www.ketab.ir

سرشناسه : کافر، اشتفان Käufer, Stephan

عنوان و نام پدیدآور: پدیدارشناسی / نویسندگان اشتفان کویفر، آنتونی چمرو؛ مترجم ناصر مؤمنی
مشخصات نشر: تهران: موسسه فرهنگی هنری نگاه روزگار نو، ۱۳۹۱

مشخصات ظاهری: ۳۴۸ ص.: مصور.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۷۰۰-۰۶-۱

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی: Phenomenology : an introduction.

یادداشت: واژه نامه.

موضوع: پدیده‌شناسی

موضوع: Phenomenology

شناسه افزوده: چمرو، آنتونی، ۱۹۶۹-م.

شناسه افزوده: Chemero, Anthony, 1969-

شناسه افزوده: مؤمنی، ناصر، ۱۳۶۱-، مترجم

رده بندی کنگره: B۸۲۹/۵

رده بندی دیویی: ۱۴۲/۷

شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۸۲۰۵۸

۹ | مقدمه

۱۰ | آنچه که در این کتاب نهضت یافته

۱۳ | وضعیت کنونی پدیدارشناسی

۱۵ | چرا مطالعه پدیدارشناسی

۱۶ | بررسی اجمالی

۱۷ | کانت و وونت: پیش‌زمینه قرن هجده و نوزدهم

۱۹ | فلسفه نقادی کانت

۳۵ | ویلهلم وونت و ظهور روان‌شناسی علمی

۴۳ | ادمنوند هوسرل: پدیدارشناسی استعلایی

۴۳ | پدیدارشناسی استعلایی

۴۶ | برنتانو

۵۰ | بین منطقی و روان‌شناسی

۵۳ | ایده‌ها

۶۶ | پدیدارشناسی آگاهی‌زمانمند

۸۱ | هارتین هیدگر: پدیدارشناسی اگزیستانسیال

۸۳ | معقولیت جهان روزمره

۹۱ | دکارت و امر متحقق

۹۳ | در-جهان-بودن

۱۰۳ | با-دیگران بودن و داسمن

۱۰۸ | فهم اگزیستانسیال از خویشتن

۹ | مرگ، گناه و اصالت

۱۲۵ | روان‌شناسی گسالت

۱۲۶ | انتقاد روان‌شناسان گسالت از روان‌شناسی اتمیستی

۱۳۱ | ادراک و محیل

۱۳۹ | تأثیر روان‌شناسی گسالت

۱۴۳ | موریس مرلوپونتی: بدن و ادراک

۱۴۶ | پدیدارشناسی ادراک

۱۴۸ | پدیدارشناسی، روان‌شناسی و زمینه پدیدارشناسی

۱۵۴ | بدن زیسته

۱۸۴ | ثبات ادراکی و ابژه‌های طبیعی

۱۹۱ | ژان پل سارتر: اگزیستانسیالیسم پدیدارشناسانه

۱۹۳ | وجودشناسی سارتر از مفهوم خویشتن

۲۰۱ | دلهره، خویشتن پیشاتأملی و ریاکاری

۲۱۱ | نظر سارتر درباره بدن و ادراک

۲۱۶ | دیگر پدیدارشناسی‌ها: دوبوار، یانگ و آلفوف

۲۲۳ | جیمز جی. گیسون: روان‌شناسی محیطی

۲۲۴ | ویلیام جیمز: کارکردگرایی و تجربه‌گرایی بنیادی

۲۲۸ | کارهای اولیه گیسون: دو مثال

۲۳۴ | رویکرد محیطی

۲۳۹ | وجودشناسی محیطی

۲۵۱ | توانش‌ها و دعوت‌کنندگی‌ها

۲۵۱ | هیوبرت دریفوس: انتقاد پدیدارشناسانه از شناخت‌گرایی

۲۶۰ | انقلاب شناختی و علوم شناختی

۲۶۹ | کیمیاگری و هوش مصنوعی

۲۷۳ | آینه کاپور: ما نمی‌توانند انجام دهند

۲۸۷ | هوش مصنوعی و یادگیری

۲۹۵ | علوم شناختی پدیدارشناسی

۲۹۵ | مسئله چارچوب

۲۹۸ | علوم شناختی بدن‌مند و ادیجا

۳۰۰ | نظریه نظام‌های دینامیکی

۳۱۱ | علوم شناختی هیدگری

۳۲۰ | فعلیت‌باوری

۳۲۷ | رویکرد حسی حرکتی

۳۳۰ | آینده پدیدارشناسی علمی

۳۳۵ | واژگان کلیدی

- تصویر ۱-۴ شبکه بندی هرمان | ۱۲۹|
- تصویر ۲-۴ باندهای ماخ | ۱۲۹|
- تصویر ۳-۴، گنجینه از درتهایمر ۱۹۲۳ | ۱۳۳|
- تصویر ۴-۴ قانون مشابهت. برگرفته از ایرنا یمر ۱۹۲۳ | ۱۳۴|
- تصویر ۵-۴ قانون جهت. برگرفته از ایرنا یمر ۱۹۱۲ | ۱۳۵|
- تصویر ۱-۷ بر اساس گیسون و کروکس ۱۹۳۸ | ۲۳۰|
- تصویر ۲-۷ برگرفته از رساله ای در باب انسان دکارت | ۲۳۶|
- تصویر ۱-۹ یک نظام جاندار محیط وحدت یافته | ۳۰۳|
- تصویر ۲-۹ مدل HKB | ۳۰۶|
- تصویر ۳-۹ ارتباط از/ به حسگر/ حرکتی | ۳۱۲|
- تصویر ۴-۹ بر اساس تامپسون ۲۰۰۴ | ۳۲۴|
- تصویر ۵-۹ | ۳۳۲|

مقدمه

پدیدارشناسی یک سنت فلسفی زادهٔ گروه‌بندی شده‌ای است که با ادموند هوسرل در دههٔ ۱۹۸۰ آغاز شده و امروزه نیز جریان دارد، گرچه برخی از نمونه‌های امروزی آن دیگر از این نام استفاده نمی‌کنند. سنت پدیدارشناسی آن قدر قدمت دارد که تاریخ داشته باشد؛ تاریخی که دربردارندهٔ ادعاهایی است که به نظر عجیب منحصربه‌فرد یا منسوخ می‌آیند. با این حال آن قدر، نو نیز هست که حتی کار بیان‌گذاران آن با ایده‌هایی زنده است که هنوز ما را به چالش می‌کشد و وعده‌هایی بزرگ را نوید می‌دهند. همان گونه که ما یاد می‌گیریم تا به این دقتی از ادراک^۱ و شناخت^۲ را در چارچوبی پدیدارشناسانه ایجاد کنیم، به‌گونه‌ای قابل ملاحظه فیلسوفان نیز تنها اکنون شروع به درک کامل بینش‌های محوری پدیدارشناسی می‌کنند.

1 Loosely grouped

2 perception

3 cognition

به باور ما این کتاب آنچه را که یک خواننده مشتاق باید دربارهٔ پدیدارشناسی، تاریخ آن، مهم‌ترین مؤلفان و آثارشان، و تأثیر و نفوذ آن بر شاخه‌های فلسفهٔ حاضر، روان‌شناسی و علوم شناختی^۱ بداند، در بر می‌گیرد. ما تاریخ پدیدارشناسی را با آثار هوسرل^۲، هیدگر^۳، مرلوپونتی^۴ و سارتر^۵، و از راه استدلال‌های شان علیه روان‌شناسی علمی، و بررسی انتقادی شان از روان‌شناسی گشتالت^۶ بررسی می‌کنیم. ما از پیشرفت‌های معاصر در روان‌شناسی بوم‌شناختی^۷، انتقادهای روبکر^۸، و شناختی به هوش مصنوعی^۹، و علوم شناختی بدن‌مند^{۱۰} صحبت می‌کنیم. این آمیزهٔ موضوع‌ها و سطح جزئیات، این کتاب را به کتابی مناسب برای دانشجویان کارشناسی فلسفه، روان‌شناسی یا علوم شناختی تبدیل می‌کند و نقطهٔ شروع خوبی برای دانشجویان مقاطع بالاتر و دانشگاهیان است که با پدیدارشناسی تازه آشنا شده‌اند.

آنچه که در این کتاب نخواهید یافت

یک دغدغهٔ همیشگی دربارهٔ پدیدارشناسی فراهم‌سازی تبیینی از ساختارهایی است که جهان عینی و اشیا را به جهان معقول تبدیل می‌کند. این تبیین در می‌یابد که ابدان و موجودات برای این معقولیت حیاتی هستند. ما این امر را مهم‌ترین و بدیهی‌ترین کوشش

1 Cognitive science

2 Husserl

3 Heidegger

4 Merleau - ponty

5 Sartre

6 Gestalt Psychology

7 Ecological psychology

8 Artificial Intelligence

9 Embodied cognitive science

پدیدارشناسی در می‌یابیم و این کتاب قصد دارد تا مقدمه‌ای روشن بر آن و ملزوم‌هایش، برای کارهای معاصر دربارهٔ ادراک^۱، کنش^۲، و شناخت^۳ باشد.

کوشش دیگر پدیدارشناسی که در این کتاب می‌توانیم آن را تنها به‌طور فشرده پژوهش کنیم، توصیفی است از تجربیات سوژکتیوارانه می‌دهد؛ به‌ویژه توصیف تجربیاتی که غیر معمول‌اند و توضیح‌شان دشوار است. برای مثال، پدیدارشناسی شاید بتواند تحلیلی از آنچه را که شبیه تجربیات ایمان دینی، هیجان‌هایی شدید مثل عشق یا ترس، آگاهی^۴، نمونه‌های عالی زیباشناسی، پارادوکس‌ها و ابهام‌های غیرقابل اجتناب و مواردی مانند آن است، ارائه کند. این وظیفه‌ای مهم است، و احتمالاً دارد که با وظیفهٔ اولیهٔ همپوشانی پیدا کند. به‌ویژه، در آثار هیدگر، فهمی از ترس، آگاهی و احتمال، با تبیین وی از معقولیت جهان همراه است. به‌طور کلی، هوسرل، هیدگر، مرلوپوتی، و سارتر اندیشه‌های خلاق و بزرگ هستند و نوشته‌های آنها با هنر، مذهب، سیاست، زیبایی‌شناسی و اخلاق پیوند دارد. اگر زیست‌انسیالیسم بیشتر شاخه‌ای از پدیدارشناسی است، و از این‌رو نظریه‌ای بسیار اساسی در مطالعات ادبی است؛ پس از آن، پدیدارشناسی بر زمینه‌های بسیار گوناگونی اشیر می‌گذارد؛ زمینه‌هایی فراتر از آنچه که بتوان در یک کتاب پوشش آن با نگاه به نمایهٔ اعضای هیئت علمی در تارنمای یک دانشگاه می‌تواند کسان بسیاری را یافت که در بخش‌های ادبیات، فیلم و مطالعات فمینیست، الهیات، هنر، و علوم سیاسی، آثار خود را به‌عنوان پدیدارشناسی معرفی می‌کنند. ما از اهمیت پدیدارشناسی در این زمینه‌های متفاوت

1 perception

2 action

3 cognition

4 Anxiety

ابا نمی‌کنیم؛ اما یک کتاب واحد قرار نیست که همه این موضوع‌ها را در بر بگیرد. انگیزه ما در انتخاب این مؤلفان و موضوعات از این باور ما نشأت می‌گیرد که آثار معاصر در علوم شناختی بدن‌مند یک تداوم به‌ویژه روشن و مرتبط از مهم‌ترین دغدغه‌هایی است که مدنظر هومرل، هیدگر، و مرلوپونتی است.

یک تمایز مقدماتی دیگر می‌تواند مفید باشد. همان گونه که می‌دانیم، فلسفه انگلیسی‌زبان بیش از نیم قرن است که بین به‌اصطلاح «ویکرد» و «تحلیلی» و «قاره‌ای»، بخش‌بندی قائل شده است. برخی فیلسوفان در هر کدام از طرفین این بخش‌بندی برای تحسین یا نکوهش تمامی سنت پدیدارشناسی به‌طور یکجا، می‌خواهند که آن را با رویکرد قاره‌ای تعریف کنند. آن که رویکرد «قاره‌ای» را ترجیح می‌دهند، شاید سلسله‌ای از مؤلفان را می‌شناسند که به لویناس،^۱ دلوز،^۲ دریدا^۳ و شاید مؤلفان فعلی چون بادیو^۴ ختم می‌شود. این سلسله‌ای خوب برای مطالعه است، و چنین بررسی‌ها در بسیاری دیگر از کتاب‌ها یافت می‌شود؛ اما این، رویکرد ما نیست. جدای از آنکه یک ناهمگونی آشکار وجود دارد که «قاره‌ای» اصطلاحی «جغرافیایی» و «تحلیلی» اصطلاحی سبک‌شناسانه و روش‌شناسانه است، ما که این تمایز مفید و یا حتی دقیق باشد. در قاره اروپا کارهای زیادی درباره فلسفه تحلیلی انجام شده و آثار بسیار خوبی در حوزه فلسفه نگارش زبان نگاشته شده است؛ از جمله به‌کارگیری روش‌های تحلیلی برای توضیح آثار فیلسوفان اروپایی. این هدفی است که می‌خواهیم در این کتاب به انجام رسانیم. به باور ما، هدف همه فلسفه، ارائه روشن‌ترین تبیین ممکن از بهترین دیدگاه موجود در باب پرسش‌هایی بزرگ

1 Levinas

2 Deleuze

3 Derrida

4 Badiou

است که در وهله نخست، محرک فلسفه‌اند. باور داریم که هوسرل، هیدگر، مریلوپونتی، و سارتر درباره ماهیت توانایی بشری برای معنادار کردن جهان، بینش‌هایی سخت‌کوشانه را بیان می‌کنند. نوشته‌های آنان گاه مبهم‌اند؛ زیرا آنها پرسش‌هایی بس بنیادین را مطرح کرده، پیشنهادهایی غیرمنتظره می‌دهند که با قرن‌ها سنت فلسفی هم‌خوان نیست؛ گاه نیز زبانی نو برای بیان ایده‌های‌شان ابداع می‌کنند. کار ما استفاده از چیزهایی است که پژوهشگران در طی دهه‌ها آموخته‌اند تا درک بینش‌های پدیدارشناسی را برای دانشجویان امروزی آسان‌تر کنند.

وصیفهٔ کنونی پدیدارشناسی^۱

دامنهٔ گسترده‌ای از پژوهشگران در فلسفه و روان‌شناسی به‌طور تجربی و مفهومی دربارهٔ ترس‌ها، یا نقش ابدان ما در ادراک و شناخت، یا کنش را به‌عنوان شرط ضروری حفظ معنایی از خویشستن، تحقیق می‌کنند. ما باور داریم که چنین آثاری تنها تحت تأثیر پدیدارشناسی نیست؛ تأثیری که بسیاری از این محققان بی‌درنگ بدان تمایل دارند، خواه هیدگر خوانده باشند یا نه. ما فکری کنیم که تاجایی که آنها به دنبال ایده‌هایی بنیادین و بینش‌هایی باشند که این سنت بر آن بنا شده است، پدیدارشناسی را/ اعمال می‌کنند. باین حال، برخی خوانندگان ممکن است از خواندن اینکه روان‌شناسی پدیدارشناختی و علوم شناختی بدن‌مند در میان مقلدان خوب هیوسرل و مریلوپونتی جای دارند، تعجب کنند. این امر قابل درک است؛ زیرا زمینه تأثیری که از هیدگر به، بگوئیم، گیبسون^۲ و نظریهٔ نظام‌های دینامیکی^۳ یا فعلیت‌باوری ختم می‌شود، چندان آشکار نیست.

1 Phenomenology now

2 affordances

3 Gibson

4 Dynamic systems theory